

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging opbouw

Gods keuze (naar Rom. 9:1-13)

Gekozen worden voor een bepaalde taak

Zo ongeveer eens in de zes weken hebben we een kerkdienst, aangepast aan de (kleinere) kinderen. De aanpassing schuilt grotendeels in het taalgebruik van preek en lied. En daarnaast maken we, waar mogelijk, gebruik van visuele hulpmiddelen. Dat zou je eigenlijk in elke dienst moeten (kunnen) doen – maar het vereist veel vindingrijkheid. De kinderen hebben er plezier in – fijn om zó later aan een kerkgang te kunnen terugdenken. Ze mogen ook meedoen: ze helpen de diakenen bij het collecteren. En graag! Maar niet allemaal tegelijk: elke keer wordt er een aantal uitgekozen. Maar dat betekent wel, dat de anderen voor die keer worden gepasseerd!

Kiezen, een keuze maken moeten wij dagelijks, ons leven lang: dat is niets vreemds. Maar ook in de Heilige Schrift komen we dit kiezen (en „passeren”) vaak tegen. God kiest Abraham met voorbijgaan van alle anderen. Hij kiest Israël en „passeert” voorlopig alle andere volkeren. David blijkt de man van Gods keuze en niet Isai's zeven oudere zonen: die werden „verworpen” (1 Sam. 16 : 7) of wel „niet verkoren” (16 : 10). Eenzelfde gegeven in Ps. 78 : 67, 68: „Hij versmaadde de tent van Jozef en verkoos Efraïms stam niet, maar Hij verkoos den stam van Juda, den berg dien Hij lief heeft” (vgl. vs. 70). Niet uit Jeruzalem komt de Messias voort, maar uit Bethlehem. Vrijwel parallel hiermee lezen we: Jacob heb Ik liefgehad (op de eerste plaats laten komen) maar Ezau heb Ik gehaat (op de tweede plaats laten komen, passeren), Mal. 1 : 3).

Gods voornemen

Tegen diezelfde keus lopen we ook aan bij Israël en Izaäk. Ismaël was de zoon „naar het vlees”, d.w.z. hij was krachtens natuurlijke vermogens verwekt. Maar bij Izaäk lag dat anders. Zijn geboorte was eigenlijk een onmogelijkheid. Maar God had het beloofd en ook al lachten Abraham en Sara er eerst om, het (belofte)woord van God was niet „vervallen”: het was niet zo dat „Gods Woord niet (zou) zijn uitgekomen” (D. Holwerda,

DOOR
E. R. POSTMA
EINDHOVEN

O diepte des rijkdoms, pag. 47). Izaäk is „de zoon der belofte”.

Iets dergelijks zien we later bij Izaäk en Rebecca: twintig jaar kinderloos – wat komt er terecht van Gods belofte? Maar God doet wat Hij belooft, en na twintig jaar wordt een tweeling geboren: Ezau en Jacob – in die volgorde.

En opnieuw (ver)kiest God: nog vóór de kinderen geboren waren, nog vóór zij goed of kwaad hadden gedaan. Gods keus werd dus niet bepaald door aard, karakter, geschiktheid, gedrag. Hij kiest Jacob en „passeert” (term van D. Holwerda, a.w., p. 50) Ezau, de eerstgeborene.

Goed – dat weten we dus uit de H. Schrift. Maar wat doet je er mee, wat heb je aan die kennis?

Daarover heeft Paulus het in Rom. 9 en eigenlijk in heel die brief. Hij brengt daar in geding Gods „voornemen”, dat wat God vooropgesteld heeft, Zijn (bekendgemaakte) voornemen, plan, besluit.

Dat voornemen is zijn zaak. Wij kunnen dat niet beïnvloeden. Maar we dragen er wel kennis van. We weten uit het evange-

lie, hoe God zijn voornemen in de geschiedenis van het heil ten uitvoer brengt. Hij handelt bij die uitvoering „naar de maatstaf, naar het principe der verkiezing” (B. Holwerda, Hist. Rev. V.T., pag. 34). Hij zegt: Ik ga mijn besluit uitvoeren door het doen van een keuze.

De maatstaf

Maar hoe kiest God dan? Willekeurig en zo dat sommigen daar de dupe van worden? Wat is de maatstaf der verkiezing? Telt daarbij geboorte, werk, natuurlijke aanleg, deugd, status? Nee, zegt Paulus, het is zo, dat het gekozen worden nooit te danken is aan menselijk „werk”, maar alleen aan het roepen Gods. Gods keus gaat tegen de menselijke verwachting in.

Dat bleek bijv. bij Ezau en Jacob: „om te zorgen, dat het duidelijk wordt, dat slechts zijn roeping de beslissing bracht, daarom sprak Hij dit plan reeds uit vóór de geboorte der kinderen. nog voor ze iets hadden kunnen doen.”

Als God straks Jacob roept, dan is dat niet dank zij Jacobs „werken”. God maakt Zijn voornemen bekend: Ik roep (straks) Jacob.

En in Rom. 9 gaat het dan ook over Israël en niet Edom-Ezau. Over Israël dat zó veel voorrechten had genoten (9 : 4, 5). Maar Israël moet nu zien, dat „heidene” (andere volken) vóór gaan. Komt Gods Woord niet meer uit, is het vervallen? Née. Want Israël leeft, gedraagt zich als... Ezau. Het zegt: ik ben de eerstgeborene, ik heb een natuurlijk recht, ik ga voor want: „ónzer is de aanneming tot kinderen... (9 : 4, 5). Het beroemt zich op zijn afkomst en meent aan het „wij zijn Abrahams kinderen” rechten te kunnen ontnemen. Het acht zich „gerechtvaardigd” door „de werken”: geboorte, afkomst, wetsvolbrenging.

Maar echte kinderen van Abraham weten zich gerechtvaardigd door geloof. Geloof in het herscheppend Woord van God. Datzelfde Woord dat Izaäk tot leven riep.

Inhoud

- 369 Ds E. R. Postma, Gods keuze
- 370 Drs H. de Jong, Joodse uitleg van het Nieuwe Testament (2)
- 370 Ds A. H. Algra, Pastorale Notities
- 371 Dr L. van Klinken, Arbeid en arbeidsmotivatie
- 372 Drs O. Mooiweer, Persschouw
- 373 Ds H. J. van der Kwast, H.M. Koningin Beatrix bij de Geref. Gezindte
- 374 Drs O. Mooiweer, Persschouw
- 375 W. Molemaker, 't Is een vreemd'ling zeker

Eén weg voor allen

Dat is ook het thema van Paulus' brief: het evangelie is een kracht Gods voor een ieder die gelooft, eerst voor den Jood, maar ook voor den Griek (niet-Jood). Want gerechtigheid Gods wordt daarin geopenbaard uit geloof tot geloof, gelijk geschreven staat: de rechtvaardige zal uit geloof leven (1 : 16,17).

Het is dus een zaak van alleen en een en al geloof, niet van „werken”.

Eerst de Jood, zegt Paulus toch ook? Ja, als hij geloofd in Jezus Christus als zijn verlosser: daarvan, van Hem alleen moet ook hij het hebben.

Niemand kan en mag aan natuurlijke kwaliteiten de grond van zijn rechtvaardiging ontnemen. Dat ware remonstrants. Door genáde zijt gij behouden, door het geloof, en dat niet uit uzelf: het is een gave van God; niet uit werken, opdat niemand roeme. Want zijn maaksel zijn wij... (Ef. 2 : 8 v.). De grondslag van ons behoud en dus van houvast is Gods her-scheppend Woord. Naar Petrus: het zaad der wedergeboorte – en dat is het evangelie dat u verkondigd is (1 Petr. 1 : 22 v.).

Joodse uitleg van het Nieuwe Testament (2)

(Pinchas Lapide over de Bergrede)

We stellen nu een volgende vraag: hoe ziet Lapide het gebod in de Bijbel? Het gebod dat de mens van Boven wordt aangereikt en dat hij nodig heeft om met de hulp van God een goed mens te worden? Om zichzelf te verlossen? Hoe beoordeelt hij dat gebod zelf? Dan moet geantwoord worden dat hij het gebod ziet als menselijk, niet goddelijk. Wat ik daarmee bedoel, zal in het volgende duidelijk worden.

Bij de woorden uit de Bergrede: „Weest dan gijlieden volmaakt, gelijk uw Vader die in de hemelen is, volmaakt is” (Mat. 5:48), tekent Lapide aan: „...voor het normatieve jodendom... doet (dit) bijna blasfemisch (d.i. 'godslasterlijk') aan, want 'allen hebben gezondigd' (1 Kon. 8:46); 'allen zijn afgeweken, er is niemand die goed doet' (Ps. 14:3) en 'geen vlees kan voor God standhouden' (Jes. 40:6), zodat 'volmaaktheid' een goddelijke eigenschap is, die ons allen hier beneden ontzegd is” (pag. 116). Dit laatste kan Lapide toegestemd worden. Toch is er 'hier beneden' Eén geweest, die wel volmaakt was en Hij is het die deze eis van volmaaktheid stelt. Met deze inderdaad zeer ver gaande eis laat onze Here Jezus zien dat het gebod van God niet menselijk is, niet afgestemd op onze mogelijkheden, maar goddelijk, dat wil zeggen vasthoudend aan Gods oorspronkelijke eis aan ons. En dat we dus voor de gehoorzaamheid aan het gebod bij Christus en zijn Geest moeten zijn. Pas dan geldt dat het juk der geboden zacht is, zoals Jezus zegt (Mat. 11:30).

Bij Lapide merken wij een vermenschlijking van het gebod op, dat wil zeggen: een aanpassing van het gebod aan het menselijk mogelijke. Op pag. 10/11 signaleert Lapide twee basis-kenmerken van Jezus' prediking „die als een dubbele rode draad door heel zijn geloofsleer heenlopen: het feit dat hij God volkomen serieus neemt, waardoor hij wordt bezielde door heilzame ontevredenheid ten aanzien van alle halfheden en compromissen - en zijn realisme; hij is iemand die de mensen door en door kent en die weliswaar een radicale theopolitiek bedrijft, maar wel op een pragmatisch-uitvoer-

Causerie voor het Ned. Geref. Jongerencontact in Amsterdam over Lapide's laatste boek: 'De Bergrede', utopie of program?, Ten Have, Baarn, 1984.

DOOR H. DE JONG AMSTERDAM

bare manier, zodat er van goedwillende mensen als medewerkers van God niet teveel gevergd wordt”. Het goddelijke gebod wordt hier tot het menselijk haalbare gereduceerd. Niet door de Heiland, maar door Lapide.

Dat blijkt heel duidelijk bij de

uitleg die Lapide geeft van het gebod 'heb uw naaste lief'. In het hebreuws is dat volgens Lapide „een combinatie van woorden die in onze taal alleen maar omschreven kan worden: wend u in liefde naar hem toe! Of: bewijs hem daden van liefde! Of: oefen aan hem de liefde uit! Dat wil zeggen: geef hem het lief en niet het leed! Omdat Jezus noch een dweper, noch een utopist was, maar wel een wereldwijze mensenkenner, eist hij geen bovenmenselijke onzelfzuchtigheid, geen gevoelens, die van vrijwel ieder mensenhart teveel zouden vergen, maar praktische bewijzen van liefde, zoals bijvoorbeeld: het bezoeken van zieken, het heimelijk geven van aalmoezen, hulp in nood, het troosten van hen die treuren, het delen van brood met de hongerigen, en al die 1001 effectieve weldaden die vertrouwen schep- pen, vijandschap ondermijnen en bevorderlijk zijn voor de liefde” (pag. 95).

Mijn commentaar hierop is toch dat op deze manier de diepte

van het gebod wordt ingeruild voor de breedte, hoe indrukwekkend die breedte dan ook mag zijn.

Maar wat is dan de diepte van het gebod 'de naaste lief te hebben'? Wel, Jezus zegt: „Dit is mijn gebod dat gij elkander lief hebt, gelijk Ik u heb liefgehad. Niemand heeft grotere liefde dan dat hij zijn leven inzet voor zijn vrienden” (Joh. 15:13). En in 1 Joh. 3:16 staat: „Hieraan hebben wij de liefde leren kennen, dat Hij zijn leven voor ons heeft ingezet; ook wij behoren dan voor de broeders ons leven in te zetten”. Hier eisen Jezus en Johannes zeer duidelijk 'bovenmenselijke onzelfzuchtigheid'. Maar Lapide zou dit kunnen noemen „een dweperig prijsgeven van het eigen ik dat in strijd is met de bijbelse waardigheid van de mens” (pag. 97).

Hoe komt de Bijbel er ook toe de eis tot naastenliefde zo radicaal te stellen? Is dat niet over-

Engelenzang

In de kerkdienst van de kerstdag kan de „Engelenzang” een probleempje geven. Het lied staat niet in het Liedboek, althans niet in de traditionele vorm. Dat behoeft geen bezwaar te zijn, want iedereen kent het uit het hoofd. Maar misschien wil de organist het niet spelen, omdat dit indruist tegen zijn muzikale geweten. Er is behalve Jan Zwart, bij mijn weten nog geen musicus geweest die zich door de melodie van het „Ere zij God” tot een compositie liet inspireren. We hadden in mijn jeugd bij ons op het dorp een organist die onbedoeld de bezwaren tegen de wijs van „Gezang 11” voedde. Hij speelde namelijk „naar de woorden”. Na een wilde aanloop zette hij met het volle werk de eerste regel in en de gemeente was spoedig op haar grootste volume, niet zozeer in den hoge als wel in het luide. Maar dan waren we genaderd tot de vrede op aarde. Ineens viel het orgel stil. Enkele traag reagerende mannen brulden nog even door, tot hilariteit van het jonge volk op de drie galerijen. Daarna hoorde je hoe de organist bezig was de registerbalkjes boven z'n hoofd naar binnen te schuiven, de tremulant werd opengetrokken en met een klein roerfluitje ging het orgel verder. Aarzelend kwam de gemeente

Pastorale Notities

DOOR A. H. ALGRA MAASSLUIS

weer op gang. Je durfde haast niet meer te zingen, zo zachtjes speelde het orgel. Dit herhaalde zich enkele malen, want dat heb je zo in dat gezang. Ik begrijp niet waarom het „Vrede op aarde” zacht gezongen moest worden, want vrede mag je wel luid proclameren: het volk steekt dan vuurwerk aan en de soldaten vuren saluutschoten af. Daarentegen zou het „Ere zij God”, de eerste regel dus, zachtjes gezongen moeten worden, want „de lofzang is in stilheid tot God”. Het kan ook zijn, dat de predikant bezwaar maakt tegen het „Ere zij God”, want dat staat genoteerd volgens de Statenvertaling en hij preekt uit de Nieuwe Vertaling. Dat maakt hier in de uitleg een hemelsbreed verschil. Hij preekt dus niet over Afghanistan en El Salvador, omdat de „vrede” het Joodse „sjaloem” is, de groet van de binnenkomende gast: „Vrede zij ulieden”. De prediker zegt ook niet, dat de engelenzang

verkondigt dat God van alle mensen houdt, want dat is niet bedoeld, als er staat: in mensen een welbehagen of „van het welbehagen”. Ik geloof dat de engelenzang vaak en ten onrechte is losgekoppeld van wat de eerste engel zei: Grote blijdschap voor geheel het volk. Dat is Israël. En het koor der engelen vult aan: Herders, jullie zijn het volk van 's HEREN welbehagen, Israël is toch nog Gods verkoren volk. Een oude lezing van vers 15 (Luc. 2) heeft: „En zij, de mensen, de herders, zeiden tot elkander”. Zie Kantt. St. Vert. Het is een lied voor Israël, die engelenzang. Het is om zo te zeggen de verhoring van psalmen als de negentiende: „De hemel roemt den Heer - Verlosser, doe mij staan in uw groot welbehagen” en zoals psalm 106 het zegt: „O, HEER, laat mij naar 't welbehagen, dat G'in uw volk steeds hebt getoond, ... met Uw zegen en bekroond”. De vrede, de sjaloem, de groet van Abraham is naderhand doorgegaan tot de heidenen, Gode zij dank, maar de mensen in de engelenzang, dat zijn niet de kinderen van Adam, doch die van Abraham. Zo moeten de engelen het bedoeld hebben, meen ik. Zo moet het bij de herders overgekomen zijn. „De vrede van Jahveh is op aarde, voor jullie, gaat maar kijken in Bethleem.

dreven? Staat er niet geschreven: „Gij zult uw naaste liefhebben *als uzelf*”? Dat wil toch zeggen dat deze naastenliefde haar natuurlijke grens vindt in de liefde tot jezelf? Dat er een compromis gesloten moet worden 'tussen legitieme eigenliefde en bijbelse naastenliefde' (pag. 118)? Heeft het jodendom dus geen gelijk als het zegt dat de naastenliefde 'menselijk' moet blijven?

Toch niet. Want in de eerste plaats kun je niet zeggen dat in het gebod 'de naaste lief te hebben als zichzelf' de liefde tot de naaste wordt afgegrensd van de zelfliefde. Er loopt geen grens tussen beide liefdes, zodat je zou kunnen zeggen: hier verlaten we het gebied van de naastenliefde en hier betreden wij het gebied van de zelfliefde. Beide gebieden immers liggen niet *naast* elkaar, maar - om zo te zeggen - *op* elkaar en zijn even uitgestrekt. De naastenliefde en de zelfliefde worden in het bekende gebod niet tegen elkaar afgewogen, als ging het om een konflikt van plichten, ze worden slechts met elkaar vergeleken. En de uitkomst van deze vergelijking is dat de naastenliefde door de zelfliefde gekwalificeerd wordt: even spontaan, even vanzelfsprekend en even verregaan als de zelfliefde dient de naastenliefde te zijn. Of, om het in Jezus' eigen commentaar op dit gebod te zeggen: „Alles nu wat gij wilt dat de mensen u doen, doe gij hun evenzo, want dat is de wet en de profeten” (Mat. 7:12), welk woord beslist duizelingwekkend is te noemen. Het echter zo voor te stellen dat de zelfliefde de naastenliefde begrenst, zou de bedoeling van het gebod precies teniet doen, omdat de zelfliefde steeds haar natuurlijke voorrang op de naastenliefde zou nemen.

In de tweede plaats is het Jezus zelf die ons metterdaad is voorgegaan in de vervulling van het gebod tot naastenliefde tot het uiterste toe. Wij lezen bij Paulus in Rom. 5:7: „Want niet licht zal iemand voor een rechtvaardige sterven - maar misschien heeft iemand nog de moed om voor een goede te sterven - God echter bewijst zijn liefde jegens ons doordat Christus, toen wij nog zondaars waren, voor ons gestorven is”. De van God afkomstige naastenliefde van Christus ging zover dat Hij voor ons stierf toen wij nog vijanden waren (Rom. 5:10). Dat laat het menselijk mogelijke ver achter zich. Maar wie Christus echt liefheeft, die komt hier toch niet meer van los. Die zoekt niet langer zijn leven te behouden - om het dan juist te verliezen, zoals Jezus zegt (Mat. 16:25) - maar die zal het om Christus'

wil kunnen prijsgeven, zelfs voor de vijand, om 't juist zo te vinden.

Dit is bovenmenselijk, het is waar. En toch is het christendom langs deze bovenmenselijke weg geworden tot wat het is. Ik denk hier aan de eerste tijd, toen christenen niet maar zieken bezochten, heimelijke aalmoezen gaven en hulp in nood verstrekten, maar tijdens pest-epidemieën de lijdende stakkers met gevaar voor eigen leven opzochten en verpleegden, ongeacht of het mede-christenen waren of niet. Ik denk evenzeer aan de velen die hen daarin de geschiedenis door zijn nagevolgd. De Heilige Geest, de Geest van Christus, bewerkte dat in hen. Aan Hem dan ook de eer daarvan! Lapide zoekt het bij het gebod van de naastenliefde in de breedte en heeft het kenmerkend joods (en eveneens kenmerkend rooms, en al evenzeer kenmerkend oekumenisch!) over 1001 goede daden. Jezus daarentegen zegt uitleggend: één ding is nodig, maar Hij raakt met dat ene precies de bovenmenselijke kern van het gebod.

Het jodendom hanteert bij de uitleg van het gebod het begrip 'omheining der wet'. Lapide zegt dat daarmee de verscherpte preventievoorschriften bedoeld zijn tegen iedere overtreding van de geboden en verboden (pag. 51). Om het gebod heen wordt om zo te zeggen een voorportaal gemaakt van voorschriften die de strekking van het gebod intact

moeten laten. Lapide licht het begrip 'omheining' toe met een woord uit de Talmoed dat als een verklarende gelijkenis bedoeld is: 'Er is gezegd: een omheining van de wijsheid is het zwijgen'. Dat wil zeggen, zo commentariëer ik: als je niet wijs bent, behoef je daarom nog niet dwaas te zijn. Je zou op z'n minst je mond kunnen houden. Zoals Salomo zegt: „Zelfs de dwaas die zwijgt, gaat door voor wijs” (Spr. 17:28). Het zwijgen beschermt zo de wijsheid. Evenzo beschermt de joodse uitleg het gebod.

Maar nu valt volgens mij uit deze gelijkenis op te maken dat die 'omheining om de tora' niet bestaat uit *verscherpte* voorschriften, maar juist uit *verzwakte* en meer *veruiterlijkte*. Het lijkt mij dus een methode om met het mindere genoeg te nemen omdat men aan het meerdere toch niet kan toekomen. Men vergenoegt zich met het zwijgen omdat de wijsheid te hoog gegrepen is.

Ik ben het dan ook niet met Lapide eens dat Jezus gebruik zou hebben gemaakt van dit oud-rabbijnse principe van de 'sejag ha-ttora', zoals het in het hebreuws heet, bij zijn uitleg van de geboden. Ten bewijze daarvan wijst Lapide op Jezus' behandeling van het gebod 'gij zult niet doodslaan', waarbij de Heiland het in toorn leven tegen de broeder en het schelden als vormen van doodslag opvoert. Dit lijkt mij echter juist het

Redactie

Ir. A. Biersteker
T. Hoekstra
Drs. H. de Jong
Drs. P. van Kampen
Mr. dr. J. Meulink
D. W. L. Milo
Ds. K. Muller
Ds. E. R. Postma

Adres van de Redactie:
Ds. K. Muller, Dovenetel 45,
8446 SH Heerenveen
Tel. 05130-20476

Kerknieuws / Uit breder kring
M. J. F. van der Wal
Brugakker 60-17
3704 RA Zeist
Tel. 03404-61525

tegenovergestelde van het principe van de 'omheining'. Wel verre immers van het gebod zelf door het noemen van andere ermee verband houdende voorschriften te ontzien, gaat Jezus hier door middel van enkele voorbeelden op de wezenlijke strekking van het zesde wetswoord in: niet pas dan ben je een doodslager als je een lijk gemaakt hebt, maar reeds dan als je in haat leeft tegen je broeder.

Samenvattend: bij Jezus is het gebod goddelijk, bovenmenselijk. Maar als je in de mens gelooft, dan móet je op de diepe strekking van het gebod wel afdingen. Dat is wat bij Lapide gebeurt. Dat is wat ook in een humaniserend christendom plaatsvindt. (wordt vervolgd)

Arbeid en arbeidsmotivatie

Het begrip arbeid

a. De roeping van de mens tot arbeid

Arbeid is een handelen, dat de mens verricht om persoonlijke verplichtingen tegenover God en de naaste na te komen. Het begrip arbeid is een complex begrip, omdat er een aantal aspecten aan te onderscheiden zijn, zoals het sociale-, het economische-, het politieke-, het ethische- en het religieuze aspect.

De mens heeft de opdracht van God ontvangen de Hof van Eden te bouwen en te bewaren (Genesis 2:15). Na de zondeval bleef deze opdracht, deze roeping gelden.

De Hof van Eden is echter veranderd in een aarde, die naast het vele goede ook „doornen en distels” voortbrengt.

b. De zin van de arbeid

De zin van alle arbeid is, dat God ermee gediend wordt en dat het geschiedt tot heil van de naaste. Voorts bevestigt de arbeid op deze wijze verricht, onze eigen identiteit omdat een ieder van ons daardoor de gelegenheid krijgt de van God ontvangen talenten te ontplooiën. De mens groeit geestelijk en lichamelijk in

DOOR
L. VAN KLINKEN
HAARLEM

en door zijn/haar arbeid, schreef iemand eens. Arbeid bevordert ook de gezamenlijke zin van de mensen. De zin van de arbeid

mag nimmer verschaalt, herleid worden tot bijvoorbeeld *uitsluitend* het sociale-, het politieke- dan wel het economische aspect, omdat arbeid dan alleen nog maar verricht wordt met het doel aanzien, macht en/of bezit te verwerven.

De arbeid wordt in dat geval losgemaakt van onze verhouding tot God en mist dan alle zin. In Jezus Christus is onze verhouding tot God echter hersteld en daarmee de zin van de arbeid. Om deze reden kunnen wij ook plezier hebben in onze arbeid. Door onze arbeid helpen wij mee de schepping tot ontsluiting te brengen en de mogelijkheden, die daarin liggen tot ontplooiing te brengen. Wij kunnen daarin onze opdracht tot rentmeester-schap waarmaken.

Toen God in het paradijs Adam opdracht gaf de dieren namen te geven, gebeurde dit in het kader van het medewerker-zijn van de

mens van God. De mens moest de schepping leren verstaan, van de schepping studie maken, onderzoek verrichten. Ook dat was arbeid verrichten (van Adam). Hieruit valt voorts af te leiden, dat wij niet alleen aan de bijbel (de schriftuur) maar ook aan de natuur (de schepping) normen hebben te ontlelen om God te leren kennen en de schepping tot ontplooiing te brengen. Studie van de schepping, van de werkelijkheid, is derhalve een goddelijke opdracht. De uitdrukking „uitgaan van bijbelse normen” kan daarom wel eens verkeerd worden verstaan. Er zijn namelijk veel meer normen, die voor ons van (levens)belang zijn dan alleen de bijbelse normen.

Wat bijvoorbeeld te denken van de wet van de zwaartekracht. Zo zijn er vele wetten, normen te noemen, die wij ontlelen aan de natuur (of de schepping).

c. De vloek van de arbeid

Arbeid als het nakomen van onze persoonlijke verplichtingen tegenover God en de naaste is slechts mogelijk, indien deze verricht wordt in gebondenheid aan Gods geboden Hem lief te hebben boven alles en de naaste als onszelf.

Toen Adam en Eva in de Hof van Eden eigen wegen gingen bewandelen, maakten zij zich los van God, hun Schepper. De vloek van de arbeid deed daarmee zijn intrede in de wereld. God strafte de mens door hem te veroordelen in het „zweet zijns aanschijns” het dagelijkse brood te verdienen. Vóór de zondeval behoeft de mens niet te werken met het doel in zijn levensonderhoud te voorzien. Hij ontving dat toen zonder arbeid uit de hand van zijn hemelse Vader. Nu, na de zondeval, hebben we echter ook te maken met de noodzaak arbeid te verrichten om in ons levensonderhoud te voorzien. De vloek van de arbeid komt tevens naar voren in het losmaken van de arbeid in zijn betrokkenheid op God en de naaste.

In onze cultuur, die zich in velerlei opzicht van God en Zijn Woord heeft afgekeerd, wordt de arbeid meer en meer als een vloek ervaren. Dat is geen wonder, want de arbeid wordt meer en meer losgemaakt van zijn religieuze zingeving en alleen maar meer betrokken op of herleid tot één of enkele (reeds genoemde) aspecten ervan. Dat moet dan wel tot wat Marx noemde, vervreemding leiden. Deze vervreemding - het meest bedreigende kenmerk van onze cultuur - ontstaat dus wanneer de arbeid losgemaakt wordt van zijn betrokkenheid op God en de naaste. Vervreemding heeft betrekking op *alle* relaties, waarin

de mens arbeid verricht en niet alleen op bijvoorbeeld de relatie arbeid/kapitaal (Marx) of op gebrek aan begrip voor de ander dan wel overheersing van de enkeling door het technisch industriële complex (Mitscherlich). Ook daarin kan de vervreemding naar voren komen, maar deze gaat daarin niet op.

In de mate waarin de saecularisatie van onze cultuur verder voortschrijdt, zal de vervreemding in de arbeid toenemen. De mens wordt in onze cultuur steeds meer een vreemde van zichzelf, omdat leven zonder God en Zijn Woord tot ontmenselijking leidt.

De patrimonium-gedachte om gezamenlijk en in overleg te arbeiden tot Gods eer en tot heil van de naaste, wordt in onze cultuur meer en meer vervangen door allerlei vormen van individualisme: een ieder voor zich, terwijl God en Zijn Woord meer en meer uit het gezichtveld verdwijnen.

De vervreemding in onze cultuur - gevolg dus van de saecularisatie van onze cultuur - heeft tot op heden reeds tot allerlei ontsporingen geleid en daarmee de vloek van de arbeid vergroot, zoals bijvoorbeeld:

- 1) Het omgaan met geestelijke

en natuurlijke hulpstoffen en -bronnen, dat in toenemende mate gekwalificeerd moet worden als roofoverval. Het rentmeester-zijn van God's gaven en goederen is een gedachte, die bij vele mensen meer en meer naar de achtergrond is verdwenen.

- 2) Naar reeds aangeduid, wordt het begrip arbeid losgemaakt van zijn religieuze zingeving. Het is verschaalt tot een sociaal dan wel een politiek of economisch begrip. Arbeid is voor vele mensen alleen nog maar meer van belang om aanzien, macht of bezit te verwerven en niet om God en de naaste ermee te dienen overeenkomstig Zijn Woord.

- 3) Omdat het veelal verschaald is tot een sociaal-, politiek- of economisch begrip, is functieverlies van het begrip arbeid opgetreden met als een verder gevolg inkomensnivellering. Het inkomen, dat men meestal immers als de belangrijkste zinsbepaling van arbeid ziet, moet dan de status van de ontvanger van dat inkomen verhogen dan wel zijn macht of bezit vergroten.

- 4) Daar waar in onze cultuur uitgegaan wordt van de fundamentele gelijkheid of gelijkwaardigheid van alle mensen, zal het

streven naar in beginsel gelijkheid van inkomens prioriteit hebben. Aanhangers van deze gelijkheids- of gelijkwaardigheidsopvatting zien als hun voornaamste opdracht macht, bezit en kennis gelijk over de mensen te verdelen. Met behulp van het overheidsgezag wil men tot dat doel onder meer inkomensnivellering tot stand brengen en allerlei sociale- en economische rechten en plichten ordenen, structureren. Dit blijkt echter alleen maar mogelijk te zijn indien de individuele vrijheid van de burgers wordt ingeperkt. Bureaucratische structuren zijn daarvan weer het gevolg. Eén en ander werkt de vervreemding in de hand. Gelijkheid of gelijkwaardigheid tast in beginsel de vrijheid van de mensen aan.

De inkomensnivellering de laatste decennia in ons land heeft de vervreemding in de arbeid dan ook eerder bevorderd dan helpen oplossen.

In politieke- en economische structuren dienen ethische of religieuze waarden als goedheid, liefde en waarheid gerespecteerd, gewaardeerd te worden. Ze zijn echter niet met behulp van economische maatstaven te waarderen en daarom dus niet te ordenen, te structureren. Ook niet door de Overheid.

Persschouw Collectes

In de Verenigde Staten is kort geleden in een kerkdienst een ongewoon gebruik gemaakt van een collecteschaal. De bedoeling was dat ieder gemeentelid geld nam in plaats van geld te offeren. Volgens het bericht moet het weggenomen geld over een maand met 'winst' worden teruggegeven, gedachtig aan de gelijkheid van de talenten.

Een wonderlijke manier van collecteren. De collecte gekoppeld aan een stuk aanschouwelijk bijbelonderwijs, waarbij men zich ook nog kan afvragen of op deze wijze de betekenis van de gelijkheid wel duidelijk wordt.

Toch hebben we in ons land ook eigenaardige gewoonten rond het collecteren in de kerk. In hoeveel gemeenten wordt het collecteren niet gecombineerd met psalmzingen? Wie dat gewend is, denkt er waarschijnlijk nauwelijks over na. Maar collecteren is collecteren en psalmzingen is psalmzingen. Twee verschillende dingen met elk een eigen betekenis, die hoe dan ook aan waarde inboeten, als ze allebei gelijktijdig om aandacht vragen. Collecteren is meer dan geld inzamelen. Het is het offeren van gaven die we eerst van de HERE hebben ontvangen en die we in

Zijn dienst moeten gebruiken. Hij krijgt daarvan het eerste. Offeren is niet: iets geven wat je eigenlijk niet kunt missen. Offeren is: je gaven aan God wijden.

Met vakantie in Engeland maakten we deze zomer een kerkdienst mee, waarin dit prachtig tot uiting kwam. De diakenen brachten de gevulde collectezakken naar voren, waar de predikant met een zilveren blad gereed stond. Nadat de collectezakken op het blad waren gelegd, werden de gaven - voor de gemeente zichtbaar - door de predikant met een kort gebed aan God gewijd.

Zeker, ook dit kan sleur worden. Maar de liturgische gedachte achter dit gebruik is in ieder geval rijker dan de gedachte om collecte en psalmgezing maar te combineren ter wille van de tijd!

We namen dit stukje over uit het „Nederlands Dagblad” waar het een plaats vond in de rubriek Signalement. Het is goed apart aandacht te besteden aan de kollekte in de eredienst. Het is een belangrijk moment en element in de orde van dienst. De gemeente dient zich er terdege van bewust te zijn waarmee ze bezig is als de diakenen rondgaan om de gaven in te zamelen. J. C. Sikkink merkte destijds al op, dat veel mensen denken, dat de kerk een zakje met een zakkie is. Laten we die indruk

nergens naar binnen of naar buiten wekken. Want het leidt tot een enorme nivellering van het hele kerkzijn. We geven onze gaven, omdat we die gaven hebben ontvangen van Hogerhand. We geven ze aan God terug. Hij heeft blijvend zeggenschap over ons, over ons hele hebben en houden. Dat is ingekalkuleerd in de belijdenis van zondag 1 van de H. Catechismus. We zijn immers met huid en haar, van top tot teen, van binnen en van buiten helemaal dus het privé-bezit van onze levende Heiland. Hij gaf zijn leven voor ons. In zijn offer zit ook de tendenz van het voorbeeld. Hij deed het voor ons en deed het ons vóór. We mogen het één niet van het ander losmaken. Als we dan maar met **blijmoedigheid** geven!

Ik hoorde eens het verhaal van iemand, die nooit iets in de kollektzak deponeerde tijdens de kerkdiensten. Daarop aangesproken door zijn predikant, antwoordde hij, dat er in de Bijbel staat dat de HERE de **BLIJMOEDIGE GEVER** liefheeft. Nu, zei hij, ik kan niet met blijmoedigheid geven en daarom laat ik het maar na. Maar zo ga je een Bijbeltekst misbruiken als dekmantel voor je zondige opstelling. En wie dat doet verspeelt de zegen van de God van het Verbond. Als we het geven van onze gaven taxeren als een mógen zullen problemen in dat kader verdwijnen en zal men ervaren, dat het zaliger is te geven dan te ontvangen. Want de vrek is instrument van de duivel, de milde gever instrument van de Geest!

O. Mooiweer, Enschede

5) Overwaardering van economische arbeid, van de technische en organisatorische vermogens van de mens in de techniek, de informatica en het systeemdenken leidt tot devaluatie van het begrip arbeid en dus tot vervreemding in de arbeid. Het berooft de arbeid van zijn culturele waarde en van zijn ethiek. In socialistische landen viert men „de dag van de arbeid”. Ook daarin komt overwaardering van de arbeid naar voren. In Nazi-Duitsland werd gewerkt met de slogan „Arbeit macht frei”. De arbeid werd in Hitler-Duitsland vergoddelijkt; wat betreft de religieuze zingeving verkeerdt gericht dus en daardoor overtrokken, waardoor alle andere aspecten ervan in de knel kwamen. Dat dit de mens niet vrij maakt, maar hem/haar juist in slavernij brengt, hebben we in het Derde Rijk op gruwelijke wijze gezien. De mens blijft gebonden aan God's scheppingsstructuren. Hij kan niet straffeloos het leven scheef trekken door één of meer aspecten ervan te vergoddelijken, te verabsoluteren.

6) Arbeid kan ook tot afstomping leiden en heeft in onze samenleving daartoe ook geleid. De verregaande arbeidsverdeling en specialisatie heeft groot-schalige productieprocessen en bureaucratische organisatiestructuren in het leven geroepen. De arbeid kan in dergelijke gevallen tot een vloek worden, althans de ontplooiing van de mens in de weg staan. Mensen leven dan permanent in een arbeids-situatie, die geen plezier in het werk geeft en dat moet deze wel beschadigen. Overigens wordt hieraan in de moderne arbeids-psychologie en -psychologie aandacht besteed.

7) De saecularisatie van onze cultuur heeft ook tot een steeds verdergaande afbrokkeling van de samenlevingsverbanden (gezin, school, kerk, onderneming) geleid en tot het overheersen van het ene samenlevingsverband door het andere zoals bijvoorbeeld in het geval van de Overheid, die zich op het ogenblik verregaand bemoeit met de interne structuur van de verschillende samenlevingsverbanden. Allerlei utopistische ethische wenselijkheden worden de verschillende samenlevingsverbanden door de Overheid afgedwongen dan wel opgelegd en dat werkt eerder ontbindend dan opbouwend. Helaas heeft het zogenaamde nieuwe „christendom” Gods wet voor kerk en wereld krachteloos gemaakt, de kennis van Gods wil vervluchtigd en de ethiek losgemaakt van de liefde tot God. De verhouding ethiek en

recht, die bepalend is voor de verhouding kerk en staat, krijgt daardoor een andere invulling, een andere inhoud.

Nu de kerk als culturele faktor meer en meer uit het openbare leven verdwijnt en de ethiek los van God door haar wordt bedreven, ontvangt de staat niet meer van de kerk, wat zij nodig heeft aan ethische waarden - waarheid, goedheid, kennis van zonde en vergelding en inzicht in het eigensoortig karakter van onder meer het recht. Geen wonder, dat de staat haar rechtstaak niet meer goed ziet en in de ver-

leiding komt de grenzen van haar taak te overschrijden, bemoeial wordt en het recht met een aan de wereld ontleende ethiek te bestellen. Dit zogenaamde nieuwe „christendom” werkt met Gods- en mensbeelden, die over de relatie God en mens steeds minder reëls te zeggen hebben, omdat bij dit „christendom” de bijbel niet meer Gods onfeilbaar Woord is. Het begrijpt van de bijbel steeds minder. Daar waar ethische waarden verloren gaan, devalueert ook het recht. Want het recht vindt zijn ontsluiting in de ethiek.

H.M. Koningin Beatrix bij de Geref. Gezindte

Hoewel er in de pers weinig aandacht is besteed aan het bezoek van Koningin Beatrix aan de tentoonstelling „Anderhalve eeuw gereformeerden” in het Catharijneconvent te Utrecht en de daarop gevolgde ontmoeting, is het gerucht hiervan toch uitgegaan en bereiken ons van allerlei kant verzoeken hierover iets naders te vertellen.

Dit jaar is herdacht dat 150 jaar geleden in Ulrum *de Afscheiding* van de Hervormde Kerk heeft plaatsgevonden.

Het was het begin van een kerkelijke beweging, die grote gevolgen heeft gehad voor heel onze samenleving.

Onze lezers weten dat ongeveer 50 jaar later zich opnieuw een reformatorische beweging deed gelden, die uitliep op de *Doleantie* in 1886.

In 1892 vond vervolgens de *vereniging* plaats tussen Afscheidenen en Dolerenden, die als *Gereformeerde Kerken in Nederland* samen op weg gingen, waarbij een deel van de Afscheidenen achterbleef (de *Chr. Geref. Kerk*).

Van de zijde van de Geref. Kerken is een commissie *Herdenkingen 1834-1886-1892* in het leven geroepen.

Deze commissie is uiterst actief, hetgeen kan blijken uit de vele uitgaven ter herdenking van de Afscheiding, die onder haar auspiciën dit jaar zijn verschenen.

De commissie is breed samengesteld.

Naast leden uit de Geref. Kerken (syn.) treffen we vertegenwoordigers uit de Herv. Kerk, de Chr. Geref. Kerken, de Geref. Kerken, vrijgemaakt en uit de Geref. Gemeenten in dit gezelschap aan.

De commissie was al geruime tijd bezig toen men tot de ontdekking kwam dat onze kerken ontbraken en via onze archiva-

DOOR
H. J. VAN DER KWAST
HEERDE

ris br. Smits uit Vlaardingen kwam het verzoek om tot de commissie toe te treden.

Graag hadden we gezien dat wijlen Prof. C. Veenhof, kenner bij uitstek van de geschiedenis van de Afscheidenen, ons zou hebben vertegenwoordigd, maar zijn gezondheid liet het niet meer toe; ondergetekende heeft toen zitting genomen in de commissie en trof in de vergaderingen een gemêleerd gezelschap bijeen; een ervaring op zichzelf.

Van onze kant was de medewerking beperkt omdat de voorbereidingen al gevorderd waren. Eén van de activiteiten van de Commissie was het organiseren van de tentoonstelling „Anderhalve eeuw gereformeerden”, die op vrijdag 12 oktober onder grote belangstelling is geopend met een toespraak van prof. dr. W. F. de Gaay Fortman.

In het gereformeerde kerkelijk leven heeft altijd de prediking van het Woord centraal gestaan en die voltrok zich doorgaans in sobere, zo niet sombere gebouwen.

Veel ornamenten e.d. hebben we niet en daarom waren we erg nieuwsgierig naar de tentoonstelling.

Men vindt daarop niet alleen

Administratie

Administratie-adres:
Postbus 84.
3956 ZS Leersum
Tel. 03434-54288

Abonnementen:

Het aanvragen of opzeggen van abonnementen: uitsluitend bij de administratie.
Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen.
Opzeggen uiterlijk tot 15 nov.

Abonnementsprijs:

f 47,— per jaar of f 25,— per halfjaar.
Voor studenten f 38,— p. jaar.
Buitenland f 55,— per jaar of f 70,— per luchtpost.
Gironr. 404945 t.n.v.
Geref. Persver. Opbouw,
Brabantlaan 122
2101 SK Heemstede
Tel. 023-285825

Advertentieprijs:

40 ct. per mm.
familieberichten 35 ct p. mm.
Advertenties inzenden tot dinsdagmorgen 10.00 uur.

Advertenties en druk:

Drukkerij „Steenbergen”
Nooitgedacht 3
3701 AL Zeist
Tel. 03404-22452

papieren, zoals acten, strijdschriften, brochures e.d., maar ook geschilderde portretten: Hendrik de Cock (achter de tralies), Brummelkamp, Kuyper, Schilder, Greydanus, Berkouwer, Ridderbos e.a.; verder vaandels uit het rijke gereformeerde leven, foto's van kerken e.d.

De belangstelling voor deze expositie (tot 17 februari 1985) is boven verwachting naar men ons vertelde.

De „Gereformeerden” hebben bij alle onderlinge verdeeldheid een belangrijke plaats ingenomen in ons volksleven.

Hieraan ontleende men de vrijmoedigheid om H.M. Koningin Beatrix uit te nodigen voor een bezoek aan de expositie.

De koningin zag kans bij al haar verplichtingen ruimte te maken voor een bezichtiging van de tentoonstelling en sprak daarbij de wens uit een gesprek te hebben met vertegenwoordigers van de kerken, die uit de Afscheiding zijn voortgekomen.

De voorbereidingen moesten in vertrouwelijke sfeer worden getroffen vanwege een embargo op de bekendmaking van koninklijke bezoeken.

En zo gebeurde het dat op zaterdag 10 november omstreeks 10 uur in de morgen een bijeenkomst van vertegenwoordigers van gereformeerde kerken bijeenkwam in een samenstelling die uniek was.

Gaat u maar na: Op de foto's die bij deze gelegenheid zijn gemaakt (alleen het Nederlands

Dagblad nam een foto op) staan rondom H.M. de Koningin, zo te zien broederlijk vereend, vertegenwoordigers van de Geref. Kerken onder leiding van dr H. J. Kouwenhoven, van de Chr. Geref. Kerken met ds J. H. Velema, van de Geref. Kerken vrijgemaakt met ds C. J. Smelik, de Geref. Gemeenten met ds K. de Gier en uit onze kerken dr J. Meulink, deputaat H. Overheid, drs H. de Jong en ondergetekende. Dit bijeenzijn maakte onder de aanwezigen wel een en ander los, zoals bleek uit de bij tijden bewogen onderlinge gesprekken. Maar eerst nu over het optreden van Koningin Beatrix. Het was voor haar geen eenvoudige zaak om zich op deze ontmoeting voor te bereiden. Na haar binnenkomst via het restaurant groette zij de wat gespannen mannen-broeders vriendelijk en bezocht vergezeld van haar gevolg eerst het museum.

Vervolgens kregen wij onze instructies. In het refter van het museum vond de ontmoeting plaats. Eerst gingen we op de foto (zie Nederl. Dagblad). Vervolgens sprak de koningin met elke delegatie apart, precies naar het tijdschema, waarbij voor allen hetzelfde aantal minuten was uitgetrokken. Het is ons - Meulink, De Jong, van der Kwast - niet bekend welke vragen H.M. elders heeft gesteld. Bij ons informeerde ze naar onze plaats in dit geheel, en onze verhouding tot andere kerken. We zagen kans haar een indruk te geven van onze prediking, de opleiding, de zending en verkeerden haar van het meeleven en het gebed binnen de kerken voor het koninklijk gezin. Het was, zoals u begrijpt, zo voorbij, veel te kort zei de Koningin zelf.

Toch was het ingrijpend, niet alleen in die zin dat het niet alle dagen voorkomt dat je in gesprek komt met ons Staatshoofd, maar ook omdat we ons wel beschaamd voelden. De aardse majesteit bracht ons bijeen en daar sta je dan vriendelijk naast elkaar en voor anderen is het verschil tussen al die gereformeerden maar heel moeilijk duidelijk te maken. Hoe kleiner het verschil, hoe moeilijker de verhouding. Het was met dit al een énerverende dag. Overigens had men in de media alleen bij uitzondering belangstelling voor deze ontmoeting. Dat laatste moet ons ook te denken geven. Laten we hopen dat bij een volgende herdenking het aantal gereformeerde kerken is teruggebracht. God zegene de Koningin en haar gezin.

die situatie het woord van Christus Zelf aan de gehandicapte Paulus herinneren: „Mijn genade is u genoeg.” Dat is geen wens, maar een zegenrijke realiteit! Wij kunnen als het om de dingen van de religie gaat het nodige toewensen aan de beproefde gelovigen, maar de HERE alleen kan het werkelijk maken. In de diepten van het leven leert men het woordje **dankbaarheid** spellen. Danken is volgens een gebruikt woord in de grondtekst van het N. Testament: van genade spreken. En genade is verwant met vreugde. Genade bevrijdt. En waar bevrijding is, heerst blijdschap dwars door alles heen!

O. Mooiweer, Enschede

Persschouw

Een benijdenswaardige vrouw

„De Heer zegende ons” zei ze vanuit haar ijzeren long

Het museum in Holland, Michigan, herbergt een opmerkelijke bijbel. De bladzijden zijn half verkoold. En onze eerste gedachte was dat 't boekwerk net tijdig uit een brandend huis was gered.

Een bijbehorend bordje berichtte echter: Deze bijbel werd intens gebruikt in de vorige eeuw. De bladzijden verkoolden gedeeltelijk doordat een immigrantenfamilie genoodzaakt werd vlakbij het haardvuur te lezen...

door

ANKIE LABORDUS-HANSMA

Nu is een bijbel er niet alleen om te bekijken in een museum. Zo dacht die dominee in één van de plusminus twintig Christian Reformed Churches in Holland (zo'n 30.000 inwoners) er kennelijk ook over. Hij had 't in de goed bezochte avonddienst vooral over de zegeningen en de dank die wij God daarvoor verschuldigd blijven.

„Een vrouw vertelde me: Dominee, ik ben nu al vijf jaar blind aan één oog. Gedurende zestig jaar had ik twee gezonde ogen. En nooit heb ik er God toen voor gedankt. Nu heb ik nog slechts dat ene oog om mee te

zien. En iedere morgen als het licht wordt, zeg ik: Dank U Vader in de hemel, dat ik mag zien!”

Eén van de trouwste gemeentelieden was er die avond niet. Hoe graag ze ook naar de kerk zou zijn gekomen. Want Margie Cooper ligt in een ijzeren long, al 42 jaar. En toen wij haar ontmoetten tijdens onze vakantie, bleek zij zowaar een benijdenswaardige vrouw te zijn...

Geen verbittering

Alleen haar hoofd stak uit de ijzeren long. En ze kon ons zien via een spiegeltje. „Hello,” zei ze hartelijk en heel haar gezicht kwam in actie voor die onverwachte bezoekers uit Nederland. Ze wilde van alles weten, was overal in geïnteresseerd. En intussen vroeg haar man John wat we drinken wilden. Want hij doet altijd de huishouding. De verpleging van zijn vrouw verricht hij ook zelf. En John wil niet van wijken weten, al werd deze 65-plusser onlangs getroffen door een hartaanval. Hij was zo dankbaar dat zijn vrouw bezoek kreeg. Niet bitterheid over 't harde lot dat hen getroffen had, maar ontroering tekende zijn gezicht toen hij naar haar keek.

Zij kregen twee kinderen voordat Margie poliopatiënte werd. Haar lichaam is verlamd vanaf de nek, slechts een voet kan ze nog 'n beetje bewegen. Toch bleek deze opgewekt pratende vrouw er vast van overtuigd te zijn dat God hen gezegend heeft. „The Lord blessed us,” zei ze eenvoudig. En haar gezicht stak beschamend blijmoedig uit de ijzeren long.

Daar kregen we tranen van in onze zo vlug ontevreden ogen. Maar hopelijk zag Margie 't niet, anders zou ze nog denken dat ze zielig was...

Het aangepaste huis van de Coopers is door vrienden van de kerk voor 't grootste deel betaald en ingericht. Want John was maar een gewone arbeider die niet zoveel geld op de bank had. Margie kreeg tevens via 'n goeie kennis telefoon. En doordat ze haar ene voet een beetje bewegen kan, is ze in staat een knopje in te drukken en zo contact te krijgen met de telefoon-dienst. Alle nummers van haar vrienden kent ze uit haar hoofd. Dankzij het microfoontje blijft ze op de hoogte van het lief en leed van de andere kerkleden. De kerk in Holland, Michigan, is een hechte gemeenschap en geen interessant museum dat slechts herinnert aan de geloofsmoed van dominee Van Raalte.

Toch is Margie soms niet helemaal tevreden over haar vrienden. „Ze beginnen altijd direct over 't geloof tegen me,” vertrouwdde zij iemand toe. „Ze denken dat ik niet anders verwacht terwijl ik in die ijzeren long moet liggen. Maar ik wil ook wel eens iets grappigs horen. Want ik lééf toch zeker volop?”

We knipten bovenstaand verhaal uit het „Centraal Weekblad”. Het spreekt dacht ik, voor zichzelf. God kan een mens velen en veel afnemen, maar als kind van Gods Verbond zal die mens dan des te sterker belijden en ervaren, dat Christus en zijn genade overblijven. Het indringende woord van de apostel Paulus komt dan op hem af, dat het lijden van nu niet opweegt tegen de heerlijkheid van straks. Maar bovenal zal hij zich in

Help

Papoea's in Nood

Geen kréet die naar U overkomt. Rauwe werkelijkheid die zich in een dagelijks levenspatroon herhaalt.

De Papoea is in nood! Help de Papoea te overleven.

Uw steun is nodig voor:

- ★ hulp aan Papoea-vluchtelingen en -gevangenen;
- ★ onderhoud van gezinnen en weeshuizen;
- ★ medicijnen en medische instrumenten;
- ★ school- en studiegelden;
- ★ inventariseren en doorgeven van nieuws over de Papoea's;
- ★ steun aan het nationaal bewustzijn.

De stichting Hulp aan Papoea's in Nood bestaat al 13 jaar!

Met uw hulp konden we veel goeds doen. Maar er moet méér gebeuren.

Ontzettend veel meer. Help de Papoea's mee te overleven!

Papoeafonds

Postgiro 243000

Bank: Rabo-Ede

Rekening 44 40 72 470

Secretariaat

Van Randwijcklaan 104

3815 MT Amersfoort

Telefoon

033-728690

ZENDING

't Is een vreemd'ling zeker

Je komt uit één kultuur en je probeert te leven in een andere kultuur, te werken en het evangelie uit te dragen in een wereld die op veel manieren anders is dan de wereld die je bent gewend. Je komt uit een wereld waarin veel vertrouwd is, zelfs wanneer je niet alles begrijpt. Je weet ongeveer wat aanvaardbaar is en wat niet aanvaardbaar is. Dit weet je, niet omdat je het bestudeerd hebt, maar omdat je erin bent opgegroeid. Als Nederlander hang je de verjaardagskalender op het toilet. Waarom?! En dan stap je uit die cultuur en vlieg je een andere cultuur binnen; in een paar uur ben je op een plaats waar het anders is. Niet alleen wat de materiële dingen betreft, maar ook wat de immateriële zaken betreft. Ik wil proberen om in een paar plaatjes iets te laten zien van de verschillen die ik ervaar.

Plaatje 1: vee

Met Musa loop ik achter de koeien aan. Eindelijk kan ik 'cowboytje' spelen. We zijn op weg naar het huis van zijn moeder, waar de koeien zullen overnachten. Zijn eigen erf is nog niet voldoende op orde om het vee daar te laten blijven. Voordat we op pad gingen, zei Musa: „Een man zonder vee is geen man.” Een paar keer heeft hij dat nu al gezegd. Ik heb niets, geen koe, geen kalf. Kleine kinderen raken al vertrouwd met het vee. Je ziet kleine jongetjes met een grote stok de koeien uit de maisvelden houden. Vrouwen lopen met hun breiwerkje achter het vee aan. Ik sta er buiten. Ik val onder andere gewoonten.

Plaatje 2: vrouw

Saulo komt niet zo vaak langs. Zijn kennis van de Swahili-taal is nog geringer dan de mijne en dat bevordert de communicatie niet. Hij heeft mij al wekenlang alleen in het huis bezig gezien. Nu zit hij tegenover mij aan de tafel. Het licht van de stallantaarn speelt schaduwen op de muur.

„Is je vrouw nog in Europa?”, vraagt hij, met de beste bedoelingen. „Ik ben niet getrouwd”, antwoord ik. Er valt een stilte. We overwegen allebei wat we nu moeten zeggen. Zo'n antwoord had Saulo niet verwacht. Ik probeer wat uit te leggen over de verschillen tussen hier en daar, maar ik merk dat mijn woorden nergens arriveren. Het doet me denken aan een voorval van drie jaar geleden.

Ik loop na de kerkdienst richting huis met een kollega-leraar. Hij brengt het gesprek op het huwelijk. „Waarom ben je nog niet getrouwd?”. Ik vertel wat over liefde, bij elkaar passen. Dat vindt mijn gesprekspartner allemaal te omslachtig.

„Je neemt een vrouw, trouwt met haar en dan vorm je haar.”

Zo eenvoudig ligt dat blijkbaar.

Trouwen is belangrijk, kinderen hebben is nog belangrijker.

De voortgang van de geslachten, verzorging voor de oude dag.

En dan leef ik helemaal alleen, nog geen familielid in huis.

Helemaal niemand.

De dominee heeft de moed nog niet opgegeven. Tijdens zijn laatste bezoek zei hij: „Wanneer je gaat trouwen, moet je huis wel worden uitgebreid.”

Plaatje 3: akker

Ik praat met Hosea, de evangelist uit Teber. Het gaat over de onregelmatige opkomst voor de kerkdiensten en voor de bijbelstudie-bijeenkomsten. „Voor de Kalenjin zijn er maar drie dingen belangrijk”, zegt hij, „kinderen, vee en de akker”. „Hoe zit het dan met je vrouw?”, vraag ik. Hij grijnst, maar zegt niets.

Van oorsprong zijn de Kalenjin veehouders, maar in de loop der jaren is de akkerbouw ook belangrijk geworden. Rond elk huis staan de gewassen, mais en gierst. Een stukje hier, een stukje daar. Werken met de hak. Basis voor het bestaan.

Ik ben nog niet verder gekomen dan het planten van 80 boompjes rond mijn huis, met de hoop dat er ooit eens een fatsoenlijke heg van te maken is. Mijn bestaan hangt niet af van de opbrengst van mijn akker. De bezorgdheid van mijn burens, toen de regens uitbleven, begon ik pas een beetje te delen toen ik mijn boompjes had geplant. Maar wanneer mijn boompjes het niet overleven, wat dan nog?!

Plaatje 4: taal

14 weken heb ik in Nairobi gezwoegd op de Swahili-taal.

Daar in, daar uit. Talenlab, gespreksgroep,

klassikaal dreunen, verhaaltjes schrijven. Na mijn aankomst in de Kerio Valley ging ik op eigen houtje verder. Meer en meer merk ik dat slechts een deel van de mensen een gesprek in het Swahili kan voeren. Zij spreken liever hun eigen taal, het Kalenjin. Een moeilijke toontaal. Ik kan een paar groeten over mijn lippen krijgen en de vraag 'Waar ga je naar toe?' stellen. Wanneer men mij deze vraag stelt kan ik vier verschillende antwoorden geven. Ik heb de indruk dat de mensen één zo'n antwoord mooier vinden dan een heel verhaal in het Swahili. Toch maar proberen om weer naar een taalschool te gaan. Spreek hun moerstaal.

Plaatje 5: tijd

Hij komt 40 minuten vóór het officiële begin van de kerkdienst bij mij langs. Vandaag heeft hij de leiding van de dienst.

„Er is nog niemand”, zegt hij met een verbaasde klank in zijn stem. Ik kan mijn oren nauwelijks geloven. Als hij naar de kerk gaat, komt hij meestal een half uur na de officiële aanvangstijd binnen lopen. Wanneer het elf uur is; horen we te beginnen, meestal zijn de evangelist en ik de enigen die dan in de kerk zitten. Na een uur, anderhalf uur komen er nog steeds mensen binnen druppelen.

Wachten, wachten, je krijgt ontelbare mogelijkheden om het te leren. Wachten voor vergaderingen, bij de bank, bij de benzinepomp, noem maar op. Voor mij is een aanvangstijd van drie uur nog altijd 3 uur, maar hier kan het ook 4 uur zijn of 5 uur. Je moet het ruim zien.

Voor mijn werk heb ik als regel genomen dat ik een half uur wacht; is er dan nog niemand dan ga ik weg. De eerste bijeenkomst ging dan ook niet door; na een half uur was er nog niemand. Opdringen van mijn cultuur?

Er zijn echter momenten dat mensen niet alleen op tijd zijn, maar reeds vóór de tijd komen. Toen Micah aan mij vroeg of hij de volgende morgen mee kon rijden naar Eldoret, zei ik 'ja' en vertelde hem verder dat ik om 7 uur zou vertrekken, met of zonder hem. De volgende morgen was hij al om zes uur in de buurt van mijn huis.

Willem Molemaker

Gebet van Habakuk

NAAR HABAKUK 3 : 2, 17-19

1. O HERE God, ik heb uw stem gehoord:
uw plan hebt Gij aan mij onthuld.
Nu is mijn hart met vrees vervuld.
O HERE, doe naar uw gesproken woord:
laat in de loop der jaren
uw werk zich openbaren;
wanneer uw gramschap brandt,
denk aan ontfermen, HEER,
zie op uw kindren neer,
behoed hen door uw hand.

JOOP KLEIN
Melodie psalm 40

2. Ik zal, wanneer de vijgeboom niet bloeit,
geen veldgewas de landen tooit.
wanneer de schapen zijn verstrooid,
geen zoete vrucht meer aan de wijnstok groeit,
de Koning van mijn leven,
de HERE, ere geven
en juub'len voor zijn naam!
Hij maakt mijn voeten licht:
ten dage van 't gericht
doet Hij mij veilig gaan.
3. De HERE Here is een sterke held,
wiens kracht mij in mijn zwakheid schraagt,
die als een adelaar mij draagt:
Hij heeft mij op een hoge rots gesteld.
Lichtvoetig als de hinden,
zal ik ontkoming vinden,
wanneer zijn toorn ontbrandt.
wanneer het veld verdort,
het land onleefbaar wordt,
bergt Hij mij in zijn hand.

Youth for Christ-conferentie 'Samensmeden'

Met als thema 'tegen de stroom in' organiseert Youth for Christ Nederland van 27 tot en met 31 december voor de elfde maal haar jongerenconferentie 'Samensmeden'.

Jarenlang al trekt deze midwinterconferentie vele honderden jonge christenen van binnen en buiten Youth for Christ.

Onder de sprekers ditmaal: Prof. dr B. Boudzwaard, ds Niek van Exel (alg. directeur YFC-Nederland) en ds C. Holleman.

Binnen het thema 'tegen de stroom in' zal door deze sprekers de levensstijl van Christus aan de orde worden gesteld. Ieder op hun eigen manier praten zij over de vraag hoe we ons door Jezus en Zijn nieuwe manier van leven kunnen laten inspireren. Naast de diverse studies is er muziek van o.a. Theo van Teylingen, draait er een film en functioneren er een groot aantal gespreksgroepen naar aanleiding van de 'studies'.

Het hele gebeuren vindt plaats in de Oude Kerk aan de Charloisse Kerk-singel in Rotterdam. De prijs is incl. een overnachtingsplaats en alle maaltijden f 75,-; met reductie bij grotere reisafstand. Het programma begint om 12.00 uur op donderdag 27

december en eindigt om 12.00 uur op maandag 31 december.

Bel of schrijf voor informatie naar: Youth for Christ Manifestaties. Postbus 73, 3970 AB Driebergen, telef. 03438-18872.

DRUKWERK

Keuze uit meer dan
1000
geboorte-
huwelijks- en
gelegenheids-
kaarten

Bij geboorte
en huwelijk
ontvangt u een
felicitatie-
pakket.

**DRUKKERIJ
„STEENBERGEN“**
Nooitgedacht 3 - 3701 AL Zeist
03404-22452 (sinds 1901)

BOD GEVRAAGD op:

10 jaarg. Opbouw 1974-1983
en 9 incompl. jaarg. 1975-1983.

Tel. 070-688269

beweging '84

REFORMATORISCH WIJSGERIG INFORMATIEF

de inhoud van het decembern timer van

beweging

bestaat uit:

- Tweeduizend jaar vrouwenonderdrukknig — drs. M. Valenkamp
De feministische filosofie van Luce Irigaray — dr. L. D. Derksen
Over de betekenis van het vrouwelijke — drs. A. Th. Brüggemann-
bij Levinas Kruijff
Epiloog: tweezaam is de mens — dr. H. G. Geertsema

Antwoordstrook - Opsturen in open ongefrankeerde enveloppe
aan Centrum voor Reformatorische Wijsbe-
geerte, Antwoordnr. 33, 3600 VB Maarssen.

Ja,

☐ ik neem een kennismakingsabonnement op Beweging 1984
(f 10,- per jaar)

☐ Noteer mij als abonnee op Beweging 1984 (f 25,- per jaar)

Naam:

Adres:

Postcode: plaats:

Opb. 5

**BEWEGING
geeft
HOUVAST!**

Introductie Theol. Hogeschool te Apeldoorn

Op vrijdagmiddag 25 januari a.s. zal er D.V. een introductiemiddag worden gehouden in het gebouw van de Theologische Hogeschool. Wilhelminapark 4 te Apeldoorn. Informatie zal worden gegeven over de theologische studie en de vooropleiding. Aanwezig zullen zijn de hoogleraren, de begeleider voor de studie in de klassieke talen en een aantal studenten.

De middag begint om 14.30 uur. Wie belangstelling heeft kan zich opgeven aan bovenstaand adres of telefonisch. 055-213156 (dit laatste niet rond de kerstdagen en oud- en nieuwjaar).

Namens het college van hoogleraren,
dr. J. P. Versteeg, secr.

In Jezus ontslapen

EILT STAAL

in de ouderdom van 69 jaar.

Johannes 3 : 15

Apeldoorn: K. Staal-Klooster
Meppel: A. Staal

G. Staal-Verveld
Henrique
Corrine
Talita
Rianne
Eilt

Delft: J. Kelderman-Staal
J. H. Kelderman

Jowan
Joris
Joost
Job

Zeist: H. van Gorkum-Staal
H. van Gorkum

Judith
Marieke

Enschede: F. Limborgh-Staal
E. H. Limborgh

Mirjam
Johan
Wouter

's-Gravenhage: J. Staal
C. Staal-van der Wilk

Bert
Frouwke
Maaike

26 november 1984

Klingmakersdonk 302

7326 GH Apeldoorn

Overeenkomstig de wens van de overledene heeft de begrafenis op 30 november j.l. in besloten familiekring plaatsgevonden.

Mijn lieve vrouw, onze lieve moeder en oma

ELISABETH BOEKELO-SCHERPENZEEL

is op 64-jarige leeftijd thuisgehaald door haar Heiland die zij zo zeer heeft liefgehad.

Ps. 31 : 20 „Hoe groot is het goed dat Gij hebt weggelegd
voor wie U vrezen,
dat Gij bereid hebt voor wie bij U schuilen“.

Kockengen: M. Boekelo
Freerk

Baambrugge: Jan Wim en Ineke

Berkel en Rodenrijs: Cees en Liesbeth

Kockengen: Gijs en Machteld
Klaas en Lilian
en kleinkinderen

8 december 1984

Kerkweg 53, 3628 AM Kockengen

De Christelijke Gereformeerde Vereniging voor Jeugdwelzijn zoekt
voor een jongen van 11 jaar.

een pleeggezin

Wij denken aan een positief christelijk gezin. Bij voorkeur mensen, die ervaring hebben met pleegkinderen en die bereid zijn mee te werken aan een wekelijkse therapie. Als u met ons over uw mogelijkheden wilt nadenken, kunt u uw schriftelijke reacties richten aan: 'Christelijke Gereformeerde Vereniging voor Jeugdwelzijn', t.a.v. T. J. Beyen, Donaudreef 21, 3561 EL Utrecht.

Ook degenen, die bij ons bekend zijn als aspirant pleeggezin, kunnen reageren.

● Advertenties moeten uiterlijk dinsdagmorgen 10.00 uur
ter drukkerij zijn.

● Advertenties met een foto of tekening 1 week voor
verschijning van dit blad!